

M en R 2026/61

Wettelijke implementatie van Varkens in Nood in Nederland

Mr. A.W.G.J. Buijze & prof. mr. R.J.G.M. Widdershoven, datum 12-05-2026

Datum	12-05-2026
Auteur	Mr. A.W.G.J. Buijze & prof. mr. R.J.G.M. Widdershoven ^[1]
JCDI	JCDI:BSD106744:1
Vakgebied(en)	Milieurecht / Algemeen Milieurecht / Inrichtingen en activiteiten - vergunningen

Deze bijdrage maakt onderdeel uit van een speciale editie van tijdschrift Milieu en Recht ter ere van Chris Backes.

1. Inleiding

Op 14 januari 2021 legde het Hof van Justitie in de zaak *Varkens in Nood* (hierna: ViN) een bom onder het Nederlands stelsel van rechtsbescherming in omgevingsrechtelijke zaken.^[2] In de zaak stelde het in de eerste plaats dat, als een lidstaat aan een ruimere categorie personen inspraak verleent dan het ‘betrokken publiek’ in de zin van het Verdrag van Aarhus (hierna: VvA), zoals Nederland doet bij veel omgevingsrechtelijke besluiten aan ‘een ieder’, die personen op grond van art. 9 lid 3 VvA toegang moeten hebben tot de rechter om zich te beroepen op die ruimere inspraakrechten. Aldus moeten bij die besluiten ook niet-belanghebbenden toegang hebben tot een rechter. In de tweede plaats oordeelde het Hof dat de zienswijzetrechter van art. 6:13 Awb, op grond waarvan belanghebbenden alleen beroep kunnen instellen tegen een besluit als zij in de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (hierna: UOV) van afdeling 3.4 Awb tegen het ontwerp van het besluit zienswijzen hebben ingediend, in strijd is met het recht op ruime toegang tot de rechter van art. 9 lid 2 VvA. Dit deel van ViN heeft tot gevolg dat in milieuzaken binnen de reikwijdte van het VvA de zienswijzetrechter niet meer kan worden toegepast.

ViN leidde tot veel discussie over de wijze waarop de zaak in Nederland zou moeten worden geïmplementeerd, een discussie die nog steeds voortduurt. De laatste stap daarin is het conceptvoorstel van de Reparatiwet Varkens in Nood-arrest,^[3] dat medio 2025 naar de Afdeling advisering van de Raad van State is gestuurd. Ten tijde van het schrijven van deze bijdrage had de Afdeling nog geen advies uitgebracht, laat staan dat de regering een definitief wetsvoorstel had gepubliceerd, zodat wij zijn uitgegaan van dit conceptwetsvoorstel. In deze bijdrage staat de vraag centraal of de keuzes die de regering in dat concept heeft gemaakt, volgens ons de juiste zijn, waarbij het uitgangspunt is dat de gekozen oplossing in overeenstemming dient te zijn met de uitspraak van het Hof, maar ook dat zij niet tot nieuwe onduidelijkheden en procedures zou moeten leiden. Daarbij betrekken wij relevante commentaren op de consultatieversie van het concept, alsmede de opvattingen in de literatuur.^[4]

Dat de wettelijke implementatie van ViN nu al ruim vijf jaar duurt, is gefaciliteerd door de Afdeling bestuursrechtspraak die nadat het Hof de uitspraak had gedaan twee noodverbanden heeft aangelegd, waarmee het Nederlandse stelsel van rechtsbescherming voorlopig VvA-proof werd gemaakt. In de eerste plaats bepaalde zij in de zaak *Powerfield* dat niet-belanghebbenden, die naar nationaal recht inspraak hebben bij de totstandkoming van een besluit, tegen dat besluit beroep kunnen instellen bij de bestuursrechter.^[5]